

دانشگاه، کارآفرینی

و

توسعه دانش بنیان

نویسندگان:

علی اسدی

دانشیار دانشگاه تهران

ابوالقاسم شریف زاده

استادیار دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تهران

تابستان ۱۳۸۹

سرشناسه	شریفزاده، ابوالقاسم، ۱۳۵۶-
عنوان و نام پدیدآور	دانشگاه، کارآفرینی و توسعه دانش بنیان، پرسندگان ابوالقاسم شریفزاده، علی اسدی،
مشخصات نشر	تهران: جهاد دانشگاهی، واحد تهران، انتشارات، ۱۳۸۹-
مشخصات ظاهری	صافری ۱۹۶ ص.
شابک	978-964-2729-71-5
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابخانه.
موضوع	کارآفرینی
موضوع	دانشگاهها و مدارس عالی - جنبه های اجتماعی.
شماره افزوده	اسدی، علی، ۱۳۴۷-
شماره افزوده	جهاد دانشگاهی واحد تهران، انتشارات
رده بندی کنگره	HB۶۱۵/ش۱۳۸۹
رده بندی دیربی	۳۳۸/۰۴
شماره کایشناسی ملی	۲۰۶۶۲۱۹

دانشگاه، کارآفرینی و توسعه دانش بنیان

مؤلفین: ابوالقاسم شریف زاده - علی اسدی

ناشر: انتشارات جهاد دانشگاهی واحد تهران

ناظر چاپ: احمد آرش

داوران: دکتر اصغر کهندل، دکتر سعید غلامرضایی، دکتر همایون مرادنژادی

ویراستار علمی: دکتر سعید غلامرضایی

صفحه آرا: مهدیه ابراهیمی

اینترگرافی: زاویه نور

چاپ و صحافی: نقش نیزار

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۰.۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۸۹

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۲۹-۷۱-۵

ISBN: 978-964-2729-71-5

<http://nashr.jahat.ir>

نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۸۶ - ۱۳۱۴۵

Nashr@jahat.ir

تلفن: ۶۶۴۱۸۴۹۹ - تلفکس: ۶۶۹۵۴۳۶۸

تلفن مراکز پخش: ۶۶۴۹۰۷۴۰ - ۶۶۴۸۱۰۰۳

«ویرکیم و یعلمهم الکتاب و الحکمة»

مقدمه ناشر

ایران امروز در اشتیاق توسعه و استقلال، گامهای محکم و استواری برمی‌دارد. همه روزه در گوشه و کنار میهن ما جوانه‌های خود کفایی علمی و فنی رخ نموده و با عنایت و یاری خداوند متعال و در سایه تلاش و کوشش جامعه علمی و دانشگاهی حرکت به سوی مرزهای دانش شتاب بیشتری به خود می‌گیرد. خدای را شکر می‌گوییم که این فرصت را به ما ارزانی داشته تا گامهایی هر چند کوچک در راه رشد و نشر دستاوردهای علمی و فرهنگی کشور برداریم، باشد تا با یاری خداوند منان و در پرتو همت اندیشمندان، نویسندگان، مترجمان و متخصصان مومن و متعهد بتوانیم در اعتلاء علمی کشور عزیزمان ایران سهمی داشته باشیم.

انتشارات جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران در راستای وظایف خویش و به منظور نیل به اهداف علمی- فرهنگی نظام جمهوری اسلامی مبادرت به انتشار آثار ارزشمند و مورد نیاز علمی و دانشگاهی می‌نماید. در این راه از کلیه اساتید، پژوهشگران، صاحبان قلم و اندیشه دعوت به مشارکت و همکاری می‌گردد.

پیشگفتار

دانشگاه بسان یک نهاد اجتماعی در قبال توسعه ملی متعهد می‌باشد و این تعهد در پرتو نقش‌آفرینی پویا بر پایه کارکردهای مورد انتظار به انجام می‌رسد. همچنین، دانشگاه بسان یک سیستم باز، از رابطه‌ای پویا و متعادل با محیط پیرامونی و ایرنظام‌های محیط، نهادها و نظام‌های همکار برخوردار است. دانشگاه همسو با تحولات تاثیرگذار پیرامونی نیازمند تحول ساختاری- کارکردی هدفمند برای همزمانی، پایداری و پویایی نهادی است. بر این پایه، دانشگاه در هر دوره زمانی می‌بایست در پرتو آنچه از آن در این کتاب به عنوان "وظیفه تکاملی نهادی" نام برده شده است، هوشمندانه و پیشانگرانه ماموریت‌ها و کارکردهای مربوطه را بازشناسد و سازوکارهایی اثربخش و کارآ را برای تحقق رسالت‌های مورد انتظار بکار گیرد. در غیر این صورت، پافشاری جزم‌اندیشانه بر کلیشه‌های کارکردی متعارف و عدم بهسازی ظرفیت‌ها برای تحول پویا و پذیرش کارکردهای جدید همگام با جریان تغییر و تحولات مستمر محیط پیرامون به انجماد، رکود و مرگ تدریجی دانشگاه منجر خواهد شد.

مشارکت فعال و همکاری تعاملی دانشگاه بسان یک مولفه بنیادین نظام دانش و نوآوری ملی در فرآیند توسعه پایدار کشور بر پایه ایفای نقش‌های مقتضی و در ارتباط با دستاوردهای مستقیم و غیرمستقیم حاصله در کوتاه و بلند مدت ضرورتی غیرقابل تردید به شمار می‌رود. در حال حاضر تعهد نهاد دانشگاه و نظام آموزش عالی در قبال توسعه ملی همساز با الگوی جامعه دانش‌بنیان به یکی از مضامین محوری مطرح در مباحث جاری محافل سیاستگذاری علمی بدل شده است. ظهور الگوی اقتصاد دانش‌بنیان و جامعه دانایی‌محور فرصتی بدست داده است تا دانشگاه‌ها در قامت یک کارگزار اجتماعی ایفاگر نقش جدیدی باشند که از آن تحت عنوان "مهندسی توسعه دانش" یاد می‌شود. ایفای نهادهای چنین نقشی مبین تکامل دانشگاه به معنای واقعی کلمه یا همان "نهاد اجتماعی دانش" است. یکی از ماموریت‌های مورد انتظار از دانشگاه برای ایفای چنین نقشی عبارت است از تسهیل توسعه کارآفرینی به عنوان موتور توسعه اقتصادی _ اجتماعی کشور و کمک به تحقق یک جامعه‌ی کارآفرین. از این دیدگاه، کارکرد دانشگاه در راستای توسعه کارآفرینی در سطح جامعه در شمایل دانشگاه کارآفرین، در چارچوب و در مسیر نقش‌آفرینی دانشگاه‌ها در توسعه دانایی‌محور می‌گنجد.

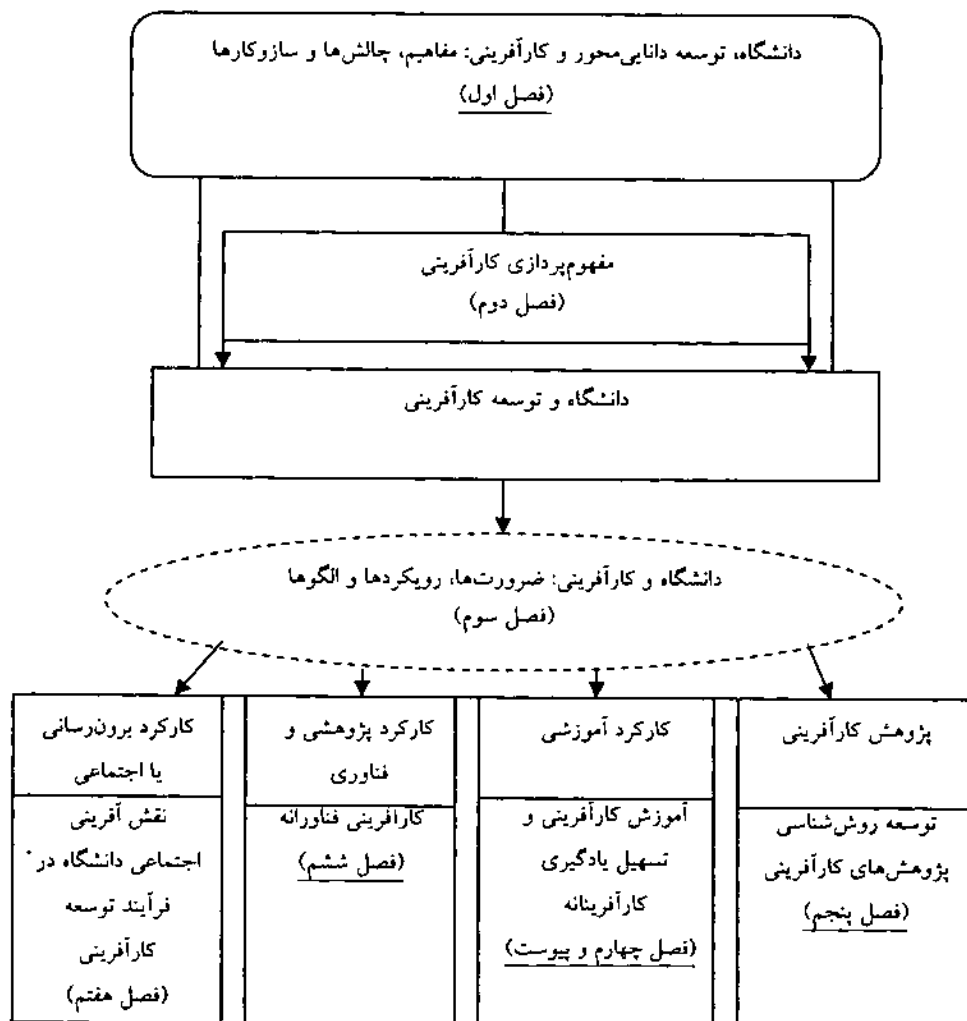
این کتاب تلاشی است برای تبیین نقش‌آفرینی کارآفرینانه دانشگاه در فرآیند توسعه دانایی‌محور و با هدف تشریح یکپارچگی و هم‌افزایی دو جهت‌گیری کارکردی راهبردی مورد انتظار از دانشگاه، یعنی پیشبرد فرآیند توسعه دانایی‌محور و تسهیل توسعه کارآفرینی در فرآیند مزبور تدوین شده است. در این بین، جهت‌گیری دوم در راستا و در خدمت جهت‌گیری نخست قرار دارد. بواقع، جهت‌گیری

نخست راهبردی‌تر می‌نماید و جهت‌گیری دوم یک سازوکار و تدبیر یا قالب عملیاتی برای تحقق جهت‌گیری نخست به شمار می‌رود. از همین‌رو سازمان این نوشتار بر پیوند منطقی موضوعی توسعه دانش‌بنیان و کارآفرینی استوار است. در همین راستا، در فصل نخست، مبحث توسعه دانایی‌محور و چشم‌انداز، رسالت و مأموریت دانشگاه در پیشبرد توسعه دانایی‌محور مطرح شده است و از فصل سوم تا هفتم، توسعه کارآفرینی به عنوان راهبردی برای تحقق توسعه دانایی‌محور و کارکردهای دانشگاه در توسعه کارآفرینی، شامل رویکردها و الگوهای مرتبط با دانشگاه کارآفرین (فصل سوم)، آموزش کارآفرینی (فصل چهارم)، پژوهش کارآفرینی (فصل پنجم) کارآفرینی فناورانه (فصل ششم)، و ساماندهی خدمات اجتماعی یا برون‌رسانی دانشگاهی برای تسهیل کارآفرینی در سطح جامعه (فصل هفتم) تبیین و تشریح شده است.

برای حفظ یکپارچگی نوشتاری کتاب، مبحث تکمیلی "مشروح استانداردها و مولفه‌های محتوایی آموزش کارآفرینی" مرتبط با محتوا و برنامه‌ریزی درسی در آموزش کارآفرینی (فصل چهارم) به صورتی مجزا پس از پایان فصل آخر کتاب آورده شده است.

بخش‌بندی مطالب در این کتاب با کلیشه‌های رایج در شکستن مطالب به فصول متعدد که باعث تهدید درک پیوند منطقی و یکپارچگی نظری و مفهومی مطالب و مباحث از سوی خوانندگان می‌شود، قدری متفاوت است. از آنجا که تلاش شده است تا پیوستگی مطالب در چینش و بخش‌بندی آنها رعایت شود، برخی فصل‌ها نسبتاً طولانی از کار درآمده‌اند. با اینحال فهرست‌بندی موضوعی ارائه شده در ابتدای کتاب و تیتربندی صورت گرفته در داخل هر فصل کمک می‌کند تا درک روشنی از چیدمان و پیوند مطالب بدست آید. نمای کلی پیوند مفهومی فصل‌های این کتاب در نگاره زیر ترسیم شده است.

ساختار و سازمان کتاب

مباحث مطرح شده در این کتاب بیشتر بازتاب ابعاد نهادی، ملزومات ساختاری و استلزامات سیاستی برای ایفای نقش توسعه‌ای دانشگاه‌ها در پیشبرد توسعه دانایی‌محور از رهگذر کارکردهای کارآفرینانه در شمایل الگوی "دانشگاه کارآفرین" می‌باشد. روی هم‌رفته، این مجموعه دستاورد کاوش، پژوهش و نگارش حول پرسش‌هایی است که نگارندگان به عنوان عضوی از نظام آموزش عالی کشور در جریان گفتمان چالش‌برانگیز جاری در خصوص تلفیق کارآفرینی در آموزش عالی کشور با آن روبرو گشته‌اند و تلاش نموده‌اند تا به وسع دانش و تجربه خویش، در پی پاسخ‌گویی به آن برآیند و یافته‌های خویش را با دیگران تسهیم نمایند.

بی‌تردید تحقق نهادمند یک نظام آموزش عالی کارآفرین بومی و ملی، فراسوی الگوبرداری‌های

سطحی، بیش از هر چیز در گرو شناخت عالمانه و تلاش متعهدانه تک‌تک کارگزاران این نظام در پرتو یک راهبرد یکپارچه و سامان‌مند و بر اساس یک نقشه راه راهبردی است. در این بین، بیش از هر چیز دیگر به بسیج هم‌افزایانه ظرفیت‌ها، هم‌یادگیری، هم‌کنشگری و هماهنگی شبکه‌وار کارگزاران و دست‌اندرکاران امر نیاز است. از منظر نگارندگان، این نوشتار تلاشی است برای تسهیم آموزه‌ها در راستای هم‌یادگیری و برانگیزش برخی پرسش‌ها جهت نقد آگاهانه و بهسازی اندیشه‌ها و کنش‌ها در مسیر پیچیده تلفیق کارآفرینی در نظام آموزش عالی کشور. امید است مباحث جستارگونه‌ی مطرح شده شایسته توجه هم‌قطاران دانشگاهی و کارگزاران نظام آموزش عالی که دغدغه بهسازی پیوسته این نظام بر پایه جهت‌گیری راهبردی کیفیت‌نگر و کارآفرینانه در مسیر پیشبرد توسعه دانش‌بنیان را دارند، قرار گیرد.

نویسندگان در جریان تدوین این کتاب از یاری ارزشمند همکاران بزرگوار خویش بسیار بهره‌ها برده‌اند و بدین‌افزار مایلند مراتب سپاس قلبی خویش را از همه این عزیزان ابراز دارند: همکاری دکتر سعید غلام‌رضایی در ارائه مطالب مربوط به مبحث کارکرد برون‌رسانی در فصل هفتم، ترجمه اولیه پیوست کتاب، ویرایش دوباره دست‌نوشته‌ها و داوری نهاده‌ها و روشنگر نسخه نهایی کتاب، دکتر همایون مرادنژادی به عنوان مسئول مرکز کارآفرینی دانشگاه ایلام به پاس داوری علمی و تخصصی کتاب، همکاری دکتر محمدرضا محبوبی به عنوان مسئول مرکز کارآفرینی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان در فراهم‌سازی امکان دسترسی به برخی پیش‌نگاشته‌ها، همکاری دکتر غلام‌محسین عبدالله‌زاده در تهیه منابع اینترنتی و کتابخانه‌ای مورد نیاز، تلاش چندین باره مهندس مهنوش شریفی در ویرایش و بازخوانی نسخه اولیه کتاب، کوشش مهندس اشکان شریفی در انجام امور رایانه‌ای مربوط به نگارش نسخه اولیه کتاب و نیز، الهام‌بخشی معنوی زوج کارآفرین نمونه، مهندس علی بیگلری و مهندس مژگان کیان. همچنین از دست‌اندرکاران انتشارات جهاد دانشگاهی بخاطر تسهیلگری در داوری و چاپ کتاب سپاسگزاری می‌شود.

فهرست مطالب

فصل اول

دانشگاه، توسعه دانایی محور و کارآفرینی: مفاهیم، چالش ها و سازوکارها

معرفی فصل	۲۱
سیر تاریخی نهاد دانشگاه: تکامل نقش آفرینی در فرآیند توسعه	۲۲
ملزومات نهادی تکامل دانشگاه	۲۴
تحول کارکردی دانشگاه	۲۸
جامعه دانایی محور و توسعه دانش بنیان: تجلی تکامل نهادی دانشگاه	۳۷
رویکردها و ضرورت های پرداختن به توسعه اقتصاد و جامعه دانایی محور	۳۷
مشخصه ها، جریان ها و چالش های توسعه اقتصاد و جامعه دانایی محور	۴۲
بحران ها و تهدیدهای پیشروی تحقق و بالندگی جوامع دانایی محور	۵۱
کارکردهای دانشگاه و نظام آموزش عالی در فرآیند توسعه دانایی محور	۵۸
استلزامات ساختاری - کارکردی ایفای نقش دانشگاه در توسعه جامعه دانایی محور	۶۴
دانشگاه، کارآفرینی و توسعه دانش بنیان	۷۰
سازوکارهای تقویت ظرفیت نقش آفرینی دانشگاه در فرآیند توسعه دانش بنیان	۷۶

فصل دوم

مفهوم پردازی و مفهوم سازی کارآفرینی

معرفی فصل	۸۳
شفاف سازی مفهوم کارآفرینی بان سنگ بنای آموزش، پژوهش و ترویج کارآفرینی	۸۴
تنوع و تطور رویکردها در مفهوم پردازی کارآفرینی	۸۶
رویکرد کنشگر شناسانه به کارآفرینی	۹۱
رویکرد کنش شناسانه به کارآفرینی	۹۷
در نظر گرفتن بعد محیطی کارآفرینی: یک رویکرد اقتضایی وضعیت نگر	۱۰۴
باز تبیین مفهوم کارآفرینی: رویکردی یکپارچه	۱۱۰

فصل سوم

دانشگاه و کارآفرینی: ضرورت‌ها، رویکردها و الگوها

معرفی فصل.....	۱۱۷
ضرورت‌های حرکت در راستای دانشگاه کارآفرین.....	۱۱۷
دانشگاه کارآفرین: مفاهیم، ابعاد و الگوها.....	۱۲۲
تعریف و مفهوم دانشگاه کارآفرین و جریان‌های پژوهشی مرتبط.....	۱۲۲
الگوهای مفهومی دانشگاه کارآفرین.....	۱۲۹
کارآفرینی سطح دانشگاه.....	۱۲۹
کارآفرینی دانشگاهی.....	۱۳۰
انتقال فناوری.....	۱۳۷
مناسبت مفهومی کارآفرینی دانشگاهی، انتقال فناوری و دانشگاه کارآفرین.....	۱۴۱
حمایت از کارآفرینی توسط دانشگاه.....	۱۴۴
پیوستار مفهومی نقش آفرینی دانشگاه در فرآیند توسعه کارآفرینی.....	۱۴۸
چارچوب‌های مختلف تبیین نقش آفرینی دانشگاه در فرآیند توسعه کارآفرینی.....	۱۵۴
توسعه اشتغال پایدار.....	۱۵۵
نظام‌های آموزش عالی، کارآفرینی و اشتغال: همراستایی با هم‌اندازی؟.....	۱۵۵
ریشه‌یابی آسیب‌شناسانه بحران بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی.....	۱۵۷
جهت‌گیری کارآفرینانه نظام آموزش عالی: راهبردی برای مدیریت بحران بیکاری.....	۱۶۸
نظام ملی نوآوری: چارچوبی برای ساخت‌یابی کنشگری کارآفرینان دانشگاه.....	۱۷۲
رویکرد سیستمی به نقش آفرینی دانشگاه در فرآیند توسعه کارآفرینی.....	۱۷۹
سرمایه کارآفرینی و نظام سرمایه: ارزش آفرینی مبتنی بر سرمایه‌سازی و سرمایه‌پروری بسان دستاورد کارآفرینی.....	۱۸۱
پیوستار رویکرد کارکردی دانشگاه به کارآفرینی.....	۱۸۹
تلفیق هم‌افزای کیفیت و کارآفرینی در نظام آموزش عالی.....	۱۹۵
تلفیق کیفیت در نظام آموزش عالی.....	۱۹۶
تبیین مفهوم کیفیت در آموزش عالی.....	۱۹۶
رویکردهای مختلف به کیفیت در آموزش عالی.....	۱۹۹
استلزامات تلفیق کیفیت در نظام آموزش عالی.....	۲۰۱
هم‌افزایی تلفیق کارآفرینی و مدیریت کیفیت در نظام آموزش عالی.....	۲۰۳
چالش‌ها و ملزومات حرکت در راستای الگوی دانشگاه کارآفرین.....	۲۰۵

فصل چهارم

آموزش کارآفرینی: تسهیل یادگیری کارآفرینانه

۲۱۱	معرفی فصل
۲۱۲	تلفیق کارآفرینی در نظام آموزش عالی: رویکرد سیستمی به آموزش کارآفرینی
۲۱۴	توسعه کارآفرینی از طریق آموزش: آیا کارآفرینی آموزش پذیر است؟
۲۲۱	تبیین مشخصه‌های نظام آموزش عالی کارآفرینانه
۲۲۱	ماهیت آموزش کارآفرینی
۲۲۵	هدف‌ها و دستاوردهای مورد انتظار از آموزش کارآفرینی
۲۳۱	برنامه‌ریزی محتوایی آموزش کارآفرینی
۲۴۱	چیدمان ساختاری آموزش کارآفرینی
۲۴۵	برخی نمونه‌های تجربی از آموزش کارآفرینی
۲۵۰	تسهیل یادگیری کارآفرینانه به عنوان هسته آموزش کارآفرینی
۲۵۲	مفاهیم و بنیان‌های نظری یادگیری کارآفرینانه
۲۵۳	فرآیند یادگیری برای کارآفرین بودن
۲۵۶	فرآیند یادگیری برای کارآفرین شدن
۲۶۳	ماهیت یادگیری کارآفرینانه
۲۶۵	پیوند یادگیری کارآفرینانه و یادگیری تجربی
۲۶۸	تبیین یادگیری کارآفرینانه بر پایه الگوی پراکسیس سه گانه
۲۷۷	روش‌شناسی آموزش عملگرایانه کارآفرینی جهت تسهیل یادگیری کارآفرینانه
۲۸۰	بهره‌گیری از الگوی استاد - شاگردی در آموزش کارآفرینی
۲۸۱	شبکه‌سازی برای تسهیل یادگیری کارآفرینانه
۲۸۲	دوره کارآموزی بسان فرصتی برای یادگیری کارآفرینانه
۲۸۴	هدایت کارکرد آموزشی مراکز رشد کارآفرینی دانشگاهی در راستای تسهیل یادگیری کارآفرینانه
۲۸۹	الگوسازی رفتاری جهت تسهیل یادگیری کارآفرینانه در جریان آموزش عمل‌گرایانه کارآفرینی
۲۹۵	ملزومات و سازوکارهای پیشبرنده آموزش کارآفرینی جهت تسهیل یادگیری کارآفرینانه

فصل پنجم

توسعه روش‌شناسی پژوهش‌های کارآفرینی

۳۰۳	معرفی فصل
۳۰۳	اهمیت پژوهش‌های روش‌مند در توسعه منظومه علمی کارآفرینی
۳۰۸	چالش‌ها و ملاحظات روش‌شناختی در پژوهش‌های کارآفرینی
۳۱۴	رویکردی پارادایمی به روش‌شناسی پژوهش‌های کارآفرینی
۳۱۸	هم‌آمیزی پارادایم‌های پژوهش کمی و کیفی در راستای تکثرگرایی روش‌شناختی

- نوآوری روش شناختی در پژوهش‌های کارآفرینی بر پایه کاربری الگوهای روش‌شناسی تلفیقی ۳۲۳
- ملزومات و سازوکارهای توسعه روش‌شناسی پژوهش‌های کارآفرینی ۳۳۳

فصل ششم

کارآفرینی فناورانه: نمودگار تلفیق کارآفرینی در کارکرد پژوهشی دانشگاه

- معرفی فصل ۳۳۷
- تلفیق کارآفرینی در کارکرد پژوهشی دانشگاه: محلی برای کارآفرینی فناورانه ۳۳۷
- مفهوم کارآفرینی فناورانه ۳۴۱
- الگوهای کارآفرینی فناورانه ۳۴۶
- انگزی اول: توسعه کارآفرینانه فناوری یا توسعه فناوری به شیوه‌ای کارآفرینانه ۳۴۶
- انگزی دوم: کارآفرینی فناورانه یا کارآفرینی فناورانه ۳۴۸
- انگزی سوم: توسعه فناوری و کارآفرینی نوامان ۳۵۱
- رویکردها و سازوکارهای کارآفرینی فناورانه برای دانشگاه ۳۵۲
- نجماری سازی یافته‌های تحقیقاتی ۳۵۲
- ماهیت و فرآیند تجاری سازی ۳۵۲
- سازوکارها و ملزومات تجاری سازی ۳۵۸
- شرکت‌های دانش‌بنیان ۳۶۵
- ملزومات تسهیل کارآفرینی فناورانه از سوی دانشگاه ۳۷۰

فصل هفتم

نقش آفرینی اجتماعی دانشگاه در فرآیند توسعه کارآفرینی

- معرفی فصل ۳۷۵
- پیوند دانشگاه و جامعه: هم‌تکاملی هم‌افزا ۳۷۶
- کارکرد بروندرسانی دانشگاهی: مجاری برای نقش آفرینی متهمدانه و اجتماعی دانشگاه ۳۸۱
- تعریف خدمات بروندرسانی دانشگاهی و پیوند آن با دیگر کارکردهای دانشگاه ۳۸۲
- اهمیت و ضرورت خدمات بروندرسانی دانشگاهی ۳۸۳
- گونه‌شناسی و رهیافت‌های سازماندهی خدمات بروندرسانی دانشگاهی ۳۸۴
- مسایل و ملزومات مرتبط با خدمات بروندرسانی دانشگاهی ۳۸۶
- جهت‌دهی کارکرد بروندرسانی دانشگاهی در راستای توسعه کارآفرینی در سطح جامعه ۳۸۸
- کارکرد بروندرسانی بسان عرصه‌ای برای کارآفرینی اجتماعی دانشگاه ۳۹۳
- در جستجوی یک نقشه راه برای نهادمندسازی نقش آفرینی دانشگاه در فرآیند توسعه کارآفرینی در سطح جامعه ۴۰۱
- ملزومات توسعه کسب‌وکارهای کارآفرینانه: آموزه‌هایی برای ترویج و توسعه کارآفرینی از سوی دانشگاه ۴۰۶
- فرآیندمداری در ترویج و توسعه کارآفرینی ۴۰۸

- برشناخت عناصر شاکله و سازه‌های چندگانه موثر در برنامه‌ریزی راهبردی توسعه کارآفرینی ۴۱۰
- در جستجوی رهیافتی برای توسعه و ترویج کسب‌وکارهای کارآفرینانه ۴۱۲
- رهنمودهایی برای توسعه و ترویج کسب‌وکارهای کارآفرینانه ۴۱۶
- ترویج فرهنگ کارآفرینی در سطح جامعه: الزاماتی برای کارکرد برون‌رسانی فرهنگی دانشگاه ۴۲۱
- پیوند فرهنگ و کارآفرینی ۴۱۹
- استلزامات فرهنگی ترویج و توسعه کارآفرینی ۴۲۷
- تامل دانشگاه و دولت در راستای پیشبرد کارآفرینی در سطح جامعه در قالب شبکه ملی مدیریت کارآفرینی ۴۳۲
- سازوکارهای ساماندهی خدمات اجتماعی دانشگاهی برای توسعه کارآفرینی در سطح جامعه ۴۴۰

پیوست

- مشروح استانداردها و مولفه‌های محتوایی آموزش کارآفرینی ۴۴۵

منابع و مآخذ

- الف) منابع داخلی ۴۵۹
- ب) منابع خارجی ۴۶۹